

MSP IPA 2007

2012-2022

Стратегија заштите животне средине општине Ивањица

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
1. УВОДНИ ДЕО	3
1.1. Обраћање председника општине	3
1.2. Стратегија заштите животне средине – СЛОП методолошки оквир	3
2. ОПШТЕ О ОПШТИНИ ИВАЊИЦА	5
2.1. Географски и административни положај	5
2.2. Демографска слика	6
2.3. Природни ресурси	6
2.3.1. Рељеф	6
2.3.2. Воде	7
2.3.3. Клима	7
2.3.4. Биљни и животињски свет	8
2.3.5. Руде	8
2.3.6. Пољопривредно земљиште	8
2.4. Привреда	9
3. ИНДИКАТОРИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	9
3.1. Природа и биодиверзитет	10
3.1.1. Заштићена подручја	10
3.1.2. Диверзитет врста	12
3.1.3. Промена наћина коришћења земљишта	13
3.1.4. Површине деградираниг земљишта	14
3.1.5. Потрошња минералних ђубрива и средстава за заштиту биља	16
3.2. Животна средина, здравље и квалитет живота	16
3.2.1. Учестаност прекорачења дневних ГВ за SO ₂ , NO ₂ PM ₁₀	16
3.2.2. Serbian Water Quality Index (SWQI)	17
3.2.3. Квалитет воде за пиће	18
3.2.4. Коришћење воде у домаћинству	19
3.2.5. Процент становника прикључен на јавни канализациону мрежу и водовод	19
3.2.6. Постројења за пречишћавање отпадних вода	21
3.2.7. Извори нејонизирајућег зрачења од посебног интереса	21
3.3. Природни ресурси и отпад	21
3.3.1. Укупна количина произведеног отпада по врстама отпада	21
3.3.2. Депоније отпада - сметлишта	22
3.3.3. Количина издвојено прикупљеног, поново искоришћеног и одложеног отпада	24
3.4. Климатске промене	24
3.4.1. Моторна возила	24
3.4.2. Интензитет туризма	25
3.4.3. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (укупна потрошња примарне енергије по енергентима)	26
3.4.4. Успешност спровођења законске регулативе	27
3.4.5. Инвестиције и текући издаци	28
4. СТАЊЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	29
4.1. Природа, биодиверзитет, природни ресурси и отпад	29
4.1.1. SWOT анализа	29
4.2. Животна средина, здравље, квалитет живота и климатске промене	30
4.2.1. SWOT анализа	30
5. СТРАТЕШКИ ОКВИР	32
6. АКЦИОНИ ПЛАН	35
7. ОКВИР ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈУ	47
8. ПРИЛОЗИ	49
8.1. Листа учесника у процесу израде Стратегије	49
8.2. Листа општинских планова и релевантних докумената	49
8.3. Листа индикатора	49
8.4. Коментари појединачних заинтересованих страна	49

1. УВОДНИ ДЕО

1.1. Обраћање председника општине

1.2. Стратегија заштите животне средине – СЛОП методолошки оквир

Одрживи развој, уз очување и унапређење квалитета животне средине један је од стратешких приоритета дефинисаних Стратегијом одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014.

Иако се општина Ивањица може похвалити очуваном животном средином, природним богатствима и биодиверзитетом, ипак је, попут других локалних заједница, изложена бројним еколошким изазовима и проблемима који би, без стратешког приступа у решавању, за врло кратко време могли нарушити стање животне средине на територији општине.

Управо у циљу креирања стратешког приступа решавања проблема и изазова са којима се локална заједница сусреће у питањима животне средине, општина Ивањица иницирала је процес израде Стратегије заштите животне средине за период од 2012-2022. године.

Процес израде стратегије заштите животне средине спроведен је у циљу изналажења одговора на питања какво је стање животне средине у Ивањици, са којим проблемима се општина у овом погледу суочава, како би требало да изгледа животна средина у периоду од десет година и које активности и на који начин треба спровести како би се одговорило на уочене проблеме и изазове.

Процес израде Стратегије спроведен је уз техничку помоћ Програма подршке општинама ИПА 2007, који финансира Европска унија. Меморандумом о разумевању који је потписан 15.децембра 2010.године између општине Ивањица и Програма подршке општинама ИПА 2007 регулисани су детаљи техничке помоћи у процесу израде секторског плана за заштиту животне средине. На основу Меморандума консултант пројекта у пуној сарадњи са запосленима у општини пружали су помоћ у изради Стратегије заштите животне средине на основу СЛОП методолошког оквира.

СЛОП (Стратегија локалног одрживог развоја) методолошки оквир креиран као резултат пројекта Exchange 2 (2008–2010. год.) у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања за потребе Сталне конференције градова и општина и локалних самоуправа у Србији. Једна од основних карактеристика методологије јесте да је процес израде стратешких планова на локалном нивоу заснован на партиципативном приступу, што подразумева директну укљученост свих јавних и приватних заинтересованих страна у току трајања целокупног процеса. Партиципативни приступ у изради Стратегије се не односи само на заједничку израду стратешког документа и акционог плана, него омогућује шире учешће заједнице у идентификацији, активирању и координацију партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката.

Стратегија заштите животне средине општине Ивањица развијана је на основу постојећег законског и стратешког оквира на националном, регионалном и локалном нивоу. Стратегија је усклађен са Националним програмом за заштиту животне средине 2010.године, Националном стратегијом за укључивање Републике Србије у Механизам чистог развоја из 2010.године као и Националном стратегијом одрживог развоја из 2008.године, али и развијене Стратегије локалног одрживог развоја општине Ивањица 2009-2014.

Процес израде Стратегије заштите животне средине текао је у пет главних фаза приказаних сликом 1. Током припремне фазе Општинско веће општине Ивањица донело је одлуку о иницирању процеса израде Стратегије заштите животне средине; именовани су координатор и координациони тим; идентификоване су заинтересоване стране и формирана је и радна група.

Слика 1. Фазе процеса израде Стратегије

У другој фази израде профила сектора идентификовано је двадесет индикатора заштите животне средине и отпочео је процес прикупљања података за израду анализе сектора заштите животне средине. Радом радне групе идентификовани су приоритети, стратешки и специфични циљеви. Дефинисана је и визија сектора заштите животне средине. Након фазе израде стратешког оквира дефинисани су и пројекти и развијен је акциони план за реализацију Стратегије за период од наредних пет година.

Приликом фазе припреме спровођења дефинисани су механизми мониторинга и евалуације.

Стратегија заштите животне средине општине Ивањица обухвата како заштиту животне средине тако и одрживо управљање и заштиту природе и природних вредности, те је стање животне средине сагледано пратећи четири целине: Природу и биодиверзитет; Животну средину, здравље и квалитет живота; Отпад и Климатске промене.

2. ОПШТЕ О ОПШТИНИ ИВАЊИЦА

2.1. Географски и административни положај

Општина Ивањица се налази у југозападном делу Србије познатом као Старовлашко-Рашка Висија. Територија општине има површину 1090 км² и шеста је по величини у Србији. Удаљена је од Београда 224 км и граничи се са општинама Нови Пазар, Сјеница, Нова Варош, Ариље, Лучани, Краљево и Рашка. Са општинама Лучани, Чачак и Горњи Милановац припада Моравичком округу.

Општина Ивањица се налази у претежно брдско-планинском подручју и оивичена је планинским венцима Голије, Јавора и Мучња. Планина Голија је уредбом Владе РС проглашена за Парк природе, а одлуком УНЕСКО-а Специјалним резерватом биосфере.

Као природне лепоте и реткости у Моравичком крају су значајне планине, клисуре, поља, реке и језера

Слика 2.1.1. Географски положај општине

Ивањица и цео Моравички крај су, путем преко Ариља у Пожеги (42 км од Ивањице), повезани са магистралним путем Београд-Јужни Јадран и са пругом Београд-Бар.

Путем преко Гуче је повезана са Чачком, преко Каоне са Краљевом, а преко Јавора, Сјенице и Новог Пазара излази на Ибарску магистралу. Од Сјенице је повезана са Новом Вароши и Пријепољем.

Становништво општине (35.445) је распоређено у 48 насељених места, 42 катастарске општине и 19 месних заједница. Поред Ивањице, центри месних заједница су: Буковица, Прилике, Лиса, Луке, Осоница, Међуречје, Девићи, Остатија, Придворица, Средња Река, Кушићи, Брезова, Ковиље, Братљево, Мочиоци, Опаљеник и Ерчеге.

Просечна величина насеља, по површини, износи 22,2 км², са просечно око 700 становника. У градском подручју живи 44,40%, а 20,5% становника је насељено у приградским насељима која су од центра удаљена до 10 км, док 24,87% грађана, грађана живи у насељима која су од центра удаљена од 10 до 30 километара. Скоро 8% становника живи у селима која су од градског подручја удаљена преко 40 километара.

Просечна густина насељености је са 33,7 ста/км² у 1991 години, пала на 32 ст/км² у 2002 години, што је далеко испод просека Моравичког округа, који је 1991 године износио 76,4 ст/км², док је у 2002 години био 73 ст/км². Као природне лепоте и реткости у Моравичком крају су значајне планине, клисуре, поља, реке и језера.

2.2. Демографска слика

старења.

Према подацима Републичког завода за статистику, на основу вршених редовних пописа становништва, у 2011. години број становника у општини Ивањица мањи је за 7186 у односу на попис из 1971. године.

Слика 2.2.1. Кретање броја становника 1971-2011. Извор РЗЦ, 2011

Активно становништво чини 53,8% целокупне популације општине Ивањица, односно 63,9% становништва старијег од

15 година. Од укупног активног становништва општине 87,7% јесте становништво које обавља неко од занимања. Са друге стране, издржавано становништво чини 30,7% укупног становништва општине Ивањица.

Ако се посматра **образовна структура становништва старијег од 15 година** може се рећи да је највећи број становништва са средњим образовањем – 32,8%, док је са основним образовањем 30,6% посма-тране популације.

У односу на виталне догађаје, општину Ивањица, као и већину општина у Републици Србији, карактерише негативан природни прираштај који је у посматраном периоду варирао од -0,3‰, колико је износио 2001. године, до -3,2‰ 2004. године. Јасно је да су овакве вредности природног прираштаја један од главних разлога умањења популације општине.

2.3. Природни ресурси

2.3.1 Рељеф

Планине су доминантан облик рељефа у овом крају, а временом настанка, геолошким саставом и правцем пружања припадају динарском типу планина. Богате су шумама, пропланцима, пашњацима, хладним изворима, бистрим речицама и чистим ваздухом, дивљим воћем, разном дивљачи и шумским плодовима. Заступљене су, како четинарске, тако и лишћарске врсте дрвећа у чистим и мешовитим састојинама са веома богатим фондом врста дрвећа.

Слика 2.3.1.1. Планина Голија

На територији општине Ивањица се налазе Парк природе «Голија» (проглашен 20.07.2001.године Уредбом Владе Републике Србије), а у оквиру њега и Резерват биосфере

«Голија – Студеница» (проглашен 15.09.2001. године од стране УНЕСКО-а – МлВ), као заштићено природно добро од изузетне вредности прве категорије.

Поред Голије, од планина на подручју општине Ивањица су значајне и Чемерница, Мучањ и Јавор.

Села у Моравичком крају се налазе у речним долинама и на планинским обронцима. Припадају старовлашком типу насеља изузев оних у речним долинама. На овакав положај и тип насеља су утицали планинско земљиште, простране шуме и етничке особине досељеника.

Једна од интересантности рељефа је и Хаџи Проданова пећина. Она се налази у горњем делу Рашчићке реке. Усечена је у тријанске кречњаке који су испресецани дијаклазама. Њене главне карактеристике су велики саливи од бигра, дебели и кратки сталагнити и многи пресеци.

2.3.2 Воде

Речни систем чине бистре, чисте и брзе планинске реке Моравица, Студеница и Ношница које са својим притокама вијугају низ моравичке планине, дубе кречњачка корита и стварају уске и стрме клисуре. Све реке ивањичке општине су изузетно богате рибом и погодне за развој спортског риболова. На територији општине Ивањица се налазе водотокови два слива: слива Моравице и слива Студенице који су раздвојени масивима и обронцима Голије.

Укупна дужина водотока на територији општине Ивањица рачуна се на 215 км, а површина на око 355 хектара.

На подручју општине Ивањица се налазе и **извори минералних вода** у Бруснику (Голија), у Ивањици на више места (на Буковици, Глијечи, Церови, Мариној Реци) и у Приличком Кисељаку и оне се

недовољно експлоатишу. На територији општине се налази и велики број **клинсура** река Ношнице, Студенице, Малог и Великог Рзава, Лишанске и Хајдучке реке.

Изузетну природну занимљивост Моравичког краја представљају и три језера. **Тичар** или **Дајићко језеро** се налази на северозападној страни Голије, на надморској висини од 1.420 метара. Језеро је годинама представљало загонетку и за њега су везане бројне легенде. Ботаничар Др. Недељко Кошанин је студијом из 1907. године разрешио неке природне тајне везане за језеро. Језеро **Небеска суза** се налази на 1.495 метара, на месту званом Округлица појавило се после земљотреса у Румунији и нешто је веће од Тичар језера. Треће језеро које је зарасло у тресавску вегетацију је Кошаниново језеро и налази се на 980 метара надморске висине испод Црепуљника.

2.3.3 Клима

Према географској ширини (430 и 340) Ивањица и њена околина би требало да имају умерено-континенталну климу, али су рељеф и биљни покривач утицали да скоро цео

Моравички крај има планинску климу. Карактеристике климе сврставају овај крај у ексклузивне европске климатске бање и није случајно у Ивањици изграђен Завод за превенцију, лечење и рехабилитацију болести крви.

Уредбом Владе Републике Србије, 25. јануара 2000. године, Ивањица је проглашена за **ваздушну бању**. Досадашња испитивања недвосмислено су показала да је ово подручје изразито повољно за лечење и рехабилитацију малокрвности, плућних обољења, алергија и неуролошких обољења...

2.3.4 Биљни и животињски свет

Општине Ивањица има површину од 1.090 км², од чега шуме и **шумско земљиште** обухватају површину од 57.098 ха, од тога у државном власништву је 32.957 ха, а у приватном 24.802 ха. Пољопривредно земљиште обухвата 47,06%, шуме и шумско земљиште 49,54%, а неплодне површине 3,40%.

Шуме овога краја су богате у фитоценозама које се могу користити за сакупљање лековитог биља, а обилују и шумским плодовима као што су боровница, јагода, купина, малина и сл. Заступљен је и велики број јестивог биља, богате су и са крупном и ситном дивљаћу, што отвара могућност за ловни туризам.

На овим просторима је распрострањено и **шумско биље**: леска, дрен, глог, клека, и зеленика, а на Голији расте и црвена зова. Шуме су богате шумским воћем (боровница, јагода, малина, купина, рибизла и огрозд) и различитим врстама печурака – вргањ, смрчак, рудњача, поповача, лисичарка, млечњача.

Обзиром на доминантан планински карактер простора, у укупним **пољопривредним површинама** преовлађују природни травњаци са око 64,3%, од којих ливаде чине 36,8% или 18.899ха, а пашњаци 27,5% или 14.111ха. Оранице чине релативно високих 28,9% или 14. 823 ха, а воћњаци 6,8%, односно 3.483ха.

Највећи део пољопривредних површина налази се у приватном поседу – 94,1% од укупног пољопривредног простора. Укупно 48.309ха пољопривредних површина налази се у приватном власништву. Од наведене површине под ораницама је 30,5%, односно 28,7% целокупне пољопривредне површине општине. Слично, под травнатим површинама је 62,3%, односно 58,6% укупне пољопривредне површине општине.

На подручју општине Ивањица је природан простор бројних **животињских врста**: лисица, зец, куна, срна, јазавац, дивља свиња, фазан, дивља кока, орао, сова, кобац...

Брзи планински потоци и реке су богати разноврсном рибом: пастрмком, младицом, кркушом, мреном и кленом. У Ивањици су основана и два удружења - Удружење ловаца "Чемерница" и Друштво спортских роболоваца «Моравица».

2.3.5 Руде

Општина Ивањица има неколико налазишта руда која су некада експлоатисана. Један од њих је рудник антимона на Глијечи, док други нису испитани. Мајдан каменог кречњака у Рашчићима је изузетан материјал и користи се за изградњу путева и градњу објеката. Налазиште камена филита у месту Маће познато је као "маћански камен" и користи се као кровни покривач. А постоји и налазиште украсног камена у Лукама.

2.3.6 Пољопривредно земљиште

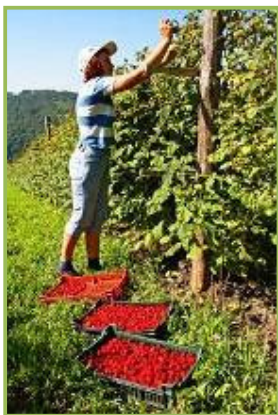
Обзиром на доминантан планински карактер простора, у укупним **пољопривредним површинама** преовлађују природни травњаци са око 64,3%, од којих ливаде чине 36,8% или

18.899ха, а пашњаци 27,5% или 14.111ха. Оранице чине релативно високих 28,9% или 14. 823 ха, а воћњаци 6,8%, односно 3.483ха.

Највећи део пољопривредних површина налази се у приватном поседу – 94,1% од укупног пољопривредног простора. Укупно 48.309ха пољопривредних површина налази се у приватном власништву. Од наведене површине под ораницама је 30,5%, односно 28,7% целокупне пољопривредне површине општине. Слично, под травнатим површинама је 62,3%, односно 58,6% укупне пољопривредне површине општине.

2.4. Привреда

Економију општине Ивањица, на основу два критеријума, народног дохода по сектори- ма привређивања и броја запослених по привредним секторима, карактерише пре свега прерађивачка индустрија (прерада дрвета и производња производа од текстила).

Ако посматрамо структуру предузећа по секторима делатности, 33,2% послује у сектору прерађивачке индустрије, а затим следи трговина са 28,8%. У сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде послује 39 предузећа (10,7%).

У оквиру прерађивачке индустрије више о 1/3 предузећа се бави прерадом дрвета и производњом производа од дрвета, док у текстилној и прехранбеној индустрији послује 29,8% и 12,4% предузећа респективно. Прехранбена индустрија учествује са 12,4% предузећа у општини Ивањица.

Укупан број радњи у општини Ивањица је 863. Од овог број највећи број се бави трговином 31,7%, а затим следе саобраћај, складиштење и везе са 15,4%, хотели и ресторани са 13,7% и прерађивачка индустрија са 12,6%.

Перспектива развоја привреде општине Ивањица темељи се на:

Интензивни и плански развој пољопривреде у области гајења, откупа и финалне прераде кромпира, малина, шљива, јабука, печурака, лековитог биља и сточне хране, а неопходно је поспешити и узгој стоке, као и производњу месних и млечних прерађевина;

Производња здраве и еколошки исправне хране;

Развој шумарства, очување и јачање шумског фонда, коме припада 49,54 % укупне територије општине;

Дрвна и текстилна индустрија;

Развој туризма јер је Ивањица проглашена ваздушном бањом, а подручје планине Голије Парком природе и Подручјем биосфере.

Развој лова и риболова, јер постоје изванредни природни ресурси и развијена локална удружења.

3. ИНДИКАТОРИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

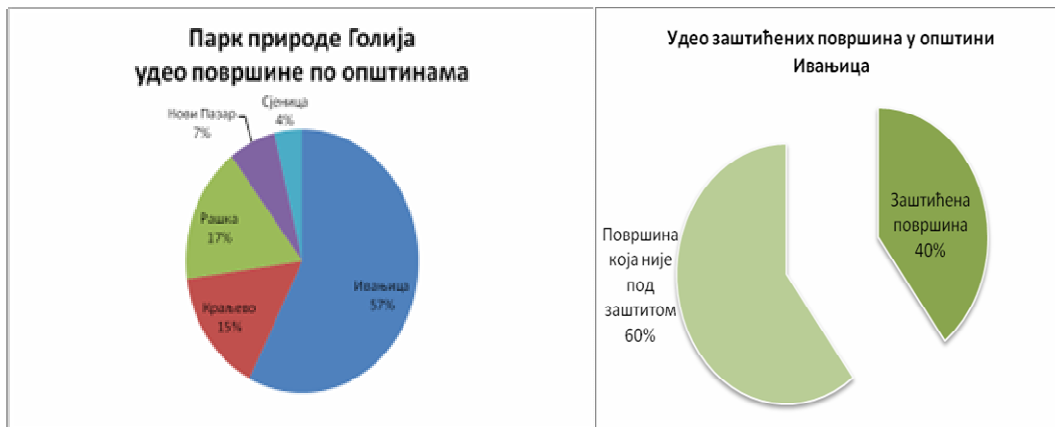
3.1. Природа и биодиверзитет

3.1.1 Заштићена подручја

У Ивањици заштићена природна добра заузимају око 40% укупне територије општине:

1. Парк природе-Голија,
2. Резерват биосфере Голија - Студеница,
3. Споменик природе Хаџи Проданова пећина
4. Споменик природе – група од 8 стабала цера

Парк природе Голија налази се у југозападној Србији, на планинама Голија, Радочело и Чемерно. Захвата површину од 75. 183 ха у оквиру општина Ивањица, Краљево, Рашка, Нови Пазар и Сјеница. Овај простор проглашен је парком природе у јулу 2001. године и сврстан је у категорију природно добро од изузетног значаја. Парк природе Голија стављен је под заштиту ради очувања вредности и побољшања стања: шумских екосистема, разноврсности предела и пејзажа, културних добара, трајности и квалитета основних природних ресурса (воде, земљиште и биљни покривач), биолошке разноврсности засноване на великом броју врста биљака и животиња и њихових заједница и присуству ретких, ендемичних и реликтних врста, као и гео-наслеђа.

Слика 3.1.1.1. Парк природе Голија удео по општинама и Удео заштићених површина у општини Ивањица

Од укупно 75. 183 ха, колико износи укупна површина Парка природе Голија, на територији општине Ивањица простире се 43 163 ха, односно 57,5%.

Због изузетне очуваности изворних природних вредности (многобројни извори, развијена густа речна мрежа, разуђен рељеф, плодно земљиште, богат и разноврстан биљни и животињски свет), али и културних вредности, на предлог Завода за заштиту природе Србије, МАБ/УНЕСКО комитет, у оквиру Парка природе Голија прогласио је Резерват биосфере Голија-Студеница, површине 53 804 ха, од чега је највећи део на територији општине Ивањица, 43 163 ха или 79%.

Хаџи Проданова пећина је археолошко палеолитско налазиште и **споменик природе** који се налази код насеља Лиса, недалеко од Ивањице, на 600 метара надморске висине. У Хаџи Продановој пећини пронађено је 25 врста пећинских животиња (инсеката). Поред тога, пронађене су и посуде из старијег гвозденог доба и палеолита, тако да пећина представља и значајно археолошко налазиште. Истражено је пет хоризоната, у којима су пронађени остаци пећинског медведа, вука, козорога и разних глодара и птица. Већина палеолитских налаза откривана је на платоу испред пећине.

Група од 8 стабала цера – је заштићени природни споменик ботаничког карактера и налази се у насељу Бедина Варош.

Извориште Малог Рзава и долина Малог Рзава простире на територији општина Ивањица и Ариље и налази се у поступку доношења акта о заштити предела изузетних одлика. Мали Рзав се налази у средишњем делу западне Србије, припада регији Стари Влахи, и заједно са Моравицом, Великим Рзавом, Ђетињом и Скрапежом представља извориште Западне Мораве. Извири у селу Катићи, у југоисточном подножју планине Кукутнице. Административно, изворишни део припада општини Ивањица, а већи део општини Ариље, на чијем простору се и налазе значајније природне вредности.

3.1.2 Диверзитет врста

Флористички биодиверзитет Голије гради око 900 таксона биљног света, од тога 729 врста васкуларних гљива, 40 врста маховине, 117 врста и варијетета алги. Посебан значај у флори имају ендемичне и реликтне врсте, као и врсте које су постале угрожене.

Међу очуваним природним реткостима издваја се реликтна и ендемична дрвенаста врста планинског јавора (*Acer heldreichi*), који је синоним за флору Голије. У Србији се најлепше и најочуваније заједнице са густим популацијама планинског јавора налазе на Голији. Поред јавора, посебан флористички значај има зеленика (*Ilex aquifolium*), као и ендемичне врсте: *Allysum markgrafi*, *Allysum jancheni*, *Pancicia serbica*, *Viola elegantula* i *Verascum adamovicii*. Врсте Панчићева бедреница (Панциција сербица) и Адамовићева мајчина душица (*Thymus adamovici*) имају обележје локалног ендемита и врсте су од међународног значаја за очување биодиверзитета. Ботанички значајна подручја на Голији чине очуване лишћарске и лишћарско-четинарске шуме прашумског типа, као и шуме четинара, посебно субалпијске смрче.

На Голији је до сада забележено 45 врста птица које спадају у групу природних реткости и регистровано је око 90 врста кандидата за „Црвену књигу птица Србије“, што све указује на велики значај орнитофауне Голије као Резервата биосфере за очување биодиверзитета птица.

На овим просторима је распрострањено и шумско биље: леска, дрен, глог, клека, и зеленика, а на Голији расте и црвена зова. Шуме су богате шумским воћем: боровница, јагода, малина, купина, рибизла и огрозд и различитим врстама печурака: вргањ, смрчак, рудњача, поповача, лисичарка, млечњача.

На овим просторима живе: медвед, лисица, зец, куна, срна, јазавац, дивља свиња, фазан, дивља кока, орао, сова, кобац итд. Одредјене врсте су законом заштићене животиње. Брзи планински потоци и реке су богати разноврсном рибом: пастрмком, младицом, кркушом, мреном и кленом.

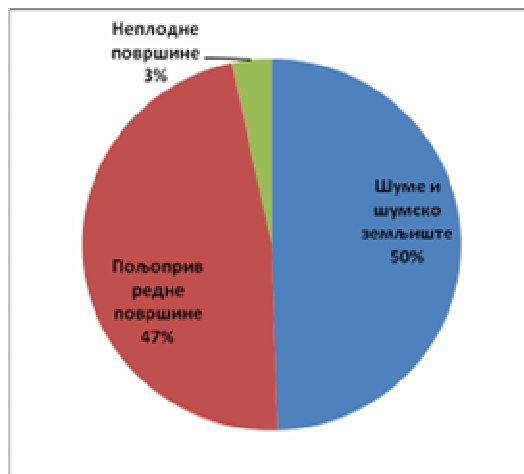
На шумском подручју овог краја се налазе два природна резервата. Први, површине 14 хектара се налази под највишим врхом Голије, Јанковим каменом, а други површине од 26 хектара се налази испод Црног врха, у близини Љутих ливада. Ови резервати представљају мешавину јеле, смрче и букве прашумског карактера, а највише стабло јеле у резервату износи 56, смрче 55, а букве 33 метра.

Шуме овога краја су богате и фитоценозама које се могу користити за сакупљање лековитог биља, а обилују и шумским плодовима као што су: боровница, јагода, купина, малина и сл. Заступљен је и велики број јестивог биља, богате су крупном и ситном дивљачи, што отвара могућност за ловни туризам.

Природне знаменитости су и строго заштићене биљне врсте и то: стабло пирамидалне смрче у подручју Бисер Вода - Црни Врх - Радуловац и стабло смрче са кугластом формом круне у делу Дајићке планине. Као природне реткости заштићене су зеленика и јеремичак. Посебну знаменитост представља девет храстова (од којих има још осам) на Палибрчком гробљу изнад Ивањице који по легенди симболизују девет браће Југовића.

3.1.3 Промена наћина коришћења земљишта

Општина Ивањица има површину од 1.090 км². Пољопривредно земљиште обухвата 47,06%, шуме и шумско земљиште 49,54%, а неплодне површине 3,40%.

Шуме и шумско земљиште обухватају површину од 57.098 ха, од тога у државном власништву је 32.957 ха, а у приватном 24.802 ха.

Структура пољопривредног земљишта на подручју општине Ивањица је следећа: оранице и баште обухватају 28,20%, воћњаци 6,93%, ливаде 38,55% и пашњаци 26,32%.

Тенденција промене намене земљишта присутна је у последњих неколико година и то из шумског и пољопривредног у грађевинско земљиште. Укупно земљиште које је на овај начин променило намену је површине око 18 ха, што износи мање од 0.02% укупне територије општине.

Број	Година	Укупна површина која је променила намену у км ²	Укупна површина која је променила намену у ха
1.	2004.	17083	1 ха 70а 83м ²
2.	2005.	32918	3ха 29а 18м ²
3.	2006.	19947	1ха 99а 47м ²
4.	2007.	13095	1ха 30а 95м ²
5.	2008.	23194	2ха 31а 94м ²
6.	2009.	66816	6ха 68а 16м ²
7.	2010.	12876	1ха 28а 76м ²
Укупно:		185929	18 ха 59а 29м²

3.1.4 Површине деградираног земљишта

Деградација земљишта (земљишног простора) је процес изазван природним или антропогеним утицајима који негативно утичу на бројне функције земљишта (земљишног простора) у овину једног екосистема.

Узрочници деградације земљишта могу бити: ерозија, губитак органске материје, збијања земљишта, заслањивања и/или алкализације, клизишта, поплаве и бујице, ацидификације и хемијска загађења.

Земљиште у општини Ивањица угрожено је клизиштима, одронима, поплавама и бујицама.

Наглим топљењем великих количина снега и појавом подземних вода јавља се велики број клизишта која проузрокују знатне материјалне штете. Највећа клизишта која су изазвала материјалну штету у вредности од преко 32.000.000,00 динара, јавила су се на следећим локацијама:

- МЗ Ивањица – насељена места Беле Њиве (2), Шљивићи (2), Марина Река (5), Свештица (3), Лучка Река (2), Зарићи (1), Кртинице (1), Бедина Варош(1), као и у улицама Бошка Петровића(1), В. Маринковића (4), Р. Карапетровића (3), Радничка (1), Јаворска (2), Милинка Кушића(1), Старовлашка (1);
- МЗ Буковица насељена места Сењак (1) и Рашчићи (1);
- МЗ Прилике насељена места Дубрава (2), Прилички Кисељак (1) и Радајево (2);
- МЗ Лиса, засеоци Оцокољићи (4), Лалевићи (1) и Милићевићи (1);
- МЗ Осоница, засеоци Дуканци (1) и Букумировићи (1);
- МЗ Луке, Миленковићи (2);
- МЗ Међуречје, насељена места Косовица (1) и Куманица (1);
- МЗ Придворица, засеок Алексићи (1);
- МЗ Двићи, насељено место Чечина (1);
- МЗ Кушићи (1).

Санација терена због угрожености одронима неопходна је и на следећим локацијама:

- На траси магистралног цевовода сирове воде за довод на постројење за пречишћавање воде за пиће од Куманице до Лучке Реке постоји потреба постављења обалоутврде због утицаја воде на цевовод и стварања клизишта;
- Ивањичко гробље је поткопано водотоком реке Моравице и постоји потреба постављења обалоутврде дужином дела водотока који протиче поред гробља због стварања клизишта;
- такође је клизиштем угрожено и гробље на Мазгиту;
- слегање тла је присутни и испод градске пијаце на месту излива фекалне канализације

Обзиром на конфигурацију терена (планинске реке са дубоким коритима), територија општине ивањица је у малом делу угрожена **поплавама**:

- у МЗ Буковица, насеље Рашчићи, од изливања Рашћанске Реке угрожени су пољопривредно земљиште површине 2 хектара и стамбени објекти;
- У МЗ Ивањица, насеље Ратковац, од изливања Марине Реке угрожени су пољопривредна имања и стамбени објекти у простору од 5 хектара;
- у МЗ Прилике, насеље Јеремићи, изливањем Моравице су угрожена пољопривредна имања у простору од 5 хектара;
- у МЗ Придворица изливањем Брадуљичке Реке су угрожена пољопривредна имања и Мрестилиште поточне пастрмке;
- У МЗ Девићи изливањем Студенице угрожена су пољопривредна имања на простору од 5 хектара.

На територији општине Ивањица нема угрожених привредних објеката, а веома је мали број стамбених објеката угрожени могућим поплавама.

На територији општине, у сливу река Моравице и Студенице, постоји велики број **бујичних потока** који својим наглим изливима изазивају материјалну штету, угрожавајући у већој или мањој мери шумско и пољопривредно земљиште.

Делови самог града Ивањице, насеље Црњево, ШПИК (Голијска улица), делови улица Милојице Николића, Вукадина Стојановића и Милана Михаиловића угрожени су **уливањем**

атмосферске у фекалну канализацију и честим изливима у случајевима већих атмосферских падавина

3.1.5 Потрошња минералних ђубрива и средстава за заштиту биља

Пољопривредна површина чини 47,1% укупне површине општине, а доминантна грана пољопривреде је сточарство.

Података о потрошњи минералних ђубрива и средстава за заштиту биља се не воде. На основу процене, може се закључити да је у пољопривредној производњи све мање коришћење пестицидних средстава.

Последњих година је приметна тенденција ка органској производњи свих пољопривредних врста на читавој територији општине, те се пестициди све мање користе у пољопривредној производњи, а посебно на простору Парка Природе „Голија”, где је и забрањена употреба пестицида.

3.2. Животна средина, здравље и квалитет живота

3.2.1 Учестаност прекорачења дневних ГВ за SO₂, NO₂ и PM₁₀

Општина Ивањица од 1998. године преко Завода за јавно здравље Чачак врши контролу квалитета ваздуха за подручје града при чему се мере концентрације SO₂, чађи и укупне таложне материје.

До 2006. године контрола квалитета ваздуха је вршена на три мерна места и то у индустријској зони ”Шпик”, центру града и индустријској зони ”Хладњача”. Од 2006. контрола квалитета ваздуха за исте параметре се врши на два мерна места, у центру града и индустријској зони ”Шпик”.

На основу извештаја Завода за јавно здравље Чачак може се закључити да је квалитет ваздуха у летњем периоду у односу на мерене параметре углавном у границама дозвољених вредности, док у зимском периоду (грејна сезона) концентрације чађи и понекад SO₂ прелазе дозвољене вредности, а укупне таложне материје на свим мерним местима су током целе године углавном (99% мерења) у оквиру дозвољених вредности.

Материја: Чађ	Средње годишње вредности 2008.	Средње годишње вредности 2009.	Средње годишње вредности 2010.
Број мерења:	344	365	345
Број дана >ГВИ:	30	25	39
Средња мес.вредност:	9.60	21.28	23.50
Макс. вредност:	34	191	243
Мин вредност	3	5	5
Сq:	21.00	59.8	94.60
Медијана:	8.50	14	12.00

Таложне материје	Средње годишње вредности
Укупне таложне материје	128.71
Укупне нерастворљиве материје	40.58
Укупне растворљиве материје	88.13
Сагорљиви део	25.63
Пепео	14.95
pH	7.36
Електролит. Проводљивост	35.00
Нитрит	0.02
Нитрат	2.74
Хлорид	6.77
Сулфат	11.44
Калцијум	9.02
Магнезијум	3.41
Олово	5.50
Цинк	59.92
Кадмијум	0.62
Никл	2.75

Проблем аеро-загађања у општини Ивањица је првенствено везан, не за концентрацију штетних материја које се емитују у околну средину, већ за неадекватну локацију извора загађивача. Највећи број ових извора загађења смештен је у насељеном делу града, па штетне материје које ови извори емитују угрожавају становништво њиховој непосредној близини.

Загађење ваздуха углавном је узроковано индивидуалним ложиштима и саобраћајем.

3.2.2 Serbian Water Quality Index (SWQI)

SWQI представља индикатор развијен од стране Агенције за заштиту животне средине тако да у себи садржи десет параметара квалитета физичко-хемијског и микробиолошког квалитета површинских вода (засићеност кисеоником, БПК₅, амонијум јон, pH вредност укупни оксиди азота ортофосфати, суспендоване материје, температура, електропроводљивост и колиформне бактерије. Усвојене су вредности за описни индикатор квалитета $SWQI = 0 - 38$ веома лош, $SWQI = 39 - 71$ лош, $SWQI = 72 - 83$ добар, $SWQI = 84 - 89$ веома добар и $SWQI = 90 - 100$ одличан. На овај начин је класификација од I-IV класе вода коришћена као улазни гранични параметар за квантитативно дефинисање индикатора $SWQI$ у целом нумеричком распону квалитета од 0 до 100 индексних поена.

Кроз општину Ивањица протичу три бистре, чисте и брзе планинске реке Моравица, Студеница и Ношница.

Мерења $SWQI$ врше се на рекама Моравица и Студеница и то за реку Моравицу на мерном месту Градина а за Студеницу на мерном месту Ушће.

Према испитивањима трендова за индикатор $SWQI$ који је вршила Агенција за заштиту животне средине.

Мерно место (водоток)	Тренд	SWQI Средње 2001-2010	SWQI Минимум 2001-2010
Градина - Моравица	Безначајан	Веома добар	Добар
Ушће - Студеница	Растући	Одличан	Добар

Према мерењима трендова за обе реке минимални SWQI није био испод „добар“ док су средње вредности нешто боље за реку Студеницу. Утврђени трендови за реку Моравицу показују безначајне промене у вредностима SWQI, док су за реку Студеницу растући.

3.2.3 Квалитет воде за пиће

Постојећи систем водоснабдевања у општини Ивањица се заснива на постројењу за прераду воде „Лучка Река“, које је изграђено 1973. године. Постројење се налази јужно од Ивањице, на узвишењу, у зони насеља Бедина Варош. Снабдева се захватањем воде из Рзињске реке и Дрвничког потока. Капацитет ових водозахвата је око 40-60 л/с.

Дугорочно снабдевање водом насеља Ивањице предвиђено је да се одвија преко система „Куманица-Ивањица“. Овај систем је само делом реализован 1991. године, када је изграђен водозахват „Куманица“, постављен магистрални цевовод дужине 12,5 км (гравитационо допрема воду на постројење „Лучка Река“) и изграђено разделно окно у Међуречју. Капацитет водозахвата «Куманица» износи око 240 л/с, што са капацитетом водозахвата Рзињске реке и Дрвничког потока, треба да подмири будуће потребе овог подручја.

Постројење „Лучка Река“ је недавно реконструисано. Иако је капацитет постројења за пречишћавање воде временом повећан, параметри водоснабдевања су често недовољни за снабдевање виших и удаљенијих зона града потребном количином воде. Дугорочно гледано, неопходно је изградити ново постројења за пречишћавање воде у Међуречју, те ће се Генералним пројектом водоснабдевања, чија је израда у току, између осталог, предвидети и решење проблема постојења.

Поред проблема са системом за пречишћавање воде, евидентан је и недостатак резервоарског простора. Изградњом резервоара „Мркочевац“ у фебруару 2008. године, капацитета 1000 м³, повећане су могућности акумулације воде, али се процењује да недостаје још 3000 м³ резервоарског простора.

Мерење квалитета воде за из јавног градског водовода врши се редовно једном седмично и то узимањем три узорка из мреже и један узорак из резервоара. Квалитет сирове воде мери се једном месечно.

У 2008. години, на основу укупно испитиваних 218 узорка из мреже, само један је био неисправан, а као узрочник неисправности идентификовано је присуство укупних колиформних бактерија.

У 2009. години, на основу укупно испитиваних 214 узорка из мреже, такође је један узорак био неисправан услед присуства укупних колиформних бактерија.

Оба неисправна узорка, узета су у току јула месеца.

Година	Број узорака	Број узорака		Укупне колиформне бактерије	Колиформне бактерије	Аеробне мезофилне компаније	strept. fec.	citrob.	pseudomonas aeruginosa
	испитиваних	неисправних	%						
2008	218	1	0.46%	1	/	/	/	/	/
2009	214	1	0.47%	1	/	/	/	/	/

Када је у питању снабдевање становништва путем индивидуалних бунара, мерења квалитета воде се не врше редовно.

Резултати лабораторијских анализа испитиваних узорака из сеоских водовода из 2009.године које је вршио Завод за јавно здравље Чачак, на основу 45 узорака, показали су да је микробиолошка неисправност констатована у 22,2% узорака са присуством бактерија фекалног порекла као најчешћим узроком неисправности. Хемијских неисправности испитиваних узорака није било.

3.2.4 Коришћење воде у домаћинству

Према Водопривредној основи Републике Србије из 2002. Године, пројектована укупна количина воде до 2021.године износи за општину Ивањица $10,8 \times 10^6$ м³/годишње. Од ове количине на висококвалитетну воду за пиће отпада $7,9 \times 10^6$ м³/годишње а за потребе индустрије $2,9 \times 10^6$ м³/годишње.

Према подацима ЈКП „Комунално“ финална потрошња воде у домаћинствима износила је у 2010.години 782 033 м³. Према укупној количини произведене воде процењује се да губици достижу и до 50%.

Уколико се као референтна година узме 2010.година, просечна годишња потрошња воде по становнику у општини Ивањица, рачунајући становнике прикључене на јавни водовод износи око 54 м³ годишње или 54 000 литара.

Тиме се добија да је дневна потрошња воде по становнику 148 литара/становник/дан, што је знатно испод републичког просека од 350л/стан/дан.

Процењује се да је дневна потрошња знатно већа у односу на исказани податак, будући да један део становништва плаћа воду паушално а одређени број домаћинстава поред прикључења на јавну водоводну мрежу поседује и сопствене изворе.

3.2.5 Процент становника прикључен на јавну канализациону мрежу и водовод

Број становника прикључених на јавни водовод (А)	Укупан број становника (В)	Вредност индикатора А/В x 100
16.500	35.858	46 %

Већи део водоводне мреже у Ивањици је изграђен 1973. године, када су постављене азбестно-цементне цеви (на подручју града има око 19.590 метара ових цеви), које се због система одржавања у свету већ деценијама не користе. Поред азбестно-цементних цеви, у дистрибутивној мрежи су заступљене и дотрајале поцинковане у дужини од 7.000 метара. Остатак мреже чини око 5.000 метара ПВЦ-цеви и око 1.500 метара полиетиленских цеви које су углавном у добром стању. У дистрибутивној мрежи има укупно 33.090 метара водоводних цеви.

Застарелост водоводне мреже доводи до честих кварова, великих губитака воде и високих експлоатационих трошкова. Губици унутар дистрибутивне мреже достижу чак и до 50 % произведене воде. У већем делу градске водоводне мреже је неопходно извршити потпуну замену дотрајалих цеви. Подаци о потребној реконструкцији односе се само на азбестно-цементне и поцинковане цеви.

У систему водоснабдевања Ивањице регистровано је 4.866 прикључака, 4.300 становништва, 550 мале привреде, 11 индустријских и 5 јавних установа. Процењује се да воду за пиће из овог система користи око 16.500 становника у месним заједницама Ивањица и Буковица. Остала насеља на подручју општине Ивањица снабдевају се непречишћеном водом са локалних изворишта, од којих постоји разводна мрежа која је углавном у лошем стању, изузев водовода Лиса који је завршен 2006.године.

Број становника прикључених на јавну канализациону мрежу (А)	Укупан број становника (В)	Вредност индикатор А/В x 100
14.000	35.858	39 %

Општина Ивањица нема адекватно решено питање сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода. У самом градском подручју постоји канализациона мрежа која покрива један део насеља. У осталим насељима не постоје системи за сакупљање, одвођење и третман отпадних вода. Испуштање отпадних вода се врши индивидуално, у неадекватно изведене септичке јаме, копане бунаре или оближње водотокове.

Укупна дужина примарне мреже фекалне канализације износи 22,68 км, а потребно је изградити додатних 179,км. До сада је укупно реконструисано 0,5 км примарне мреже фекалне канализације, а потребно је реконструисати примарну мрежу у дужини од 22,18 км.

Мрежа градске фекалне канализације је грађена у периоду од 1954. до 1968. године, па и касније, са ширењем градског подручја. Мрежа фекалне канализације је приближне дужине од око 22.680 метара, од тога је 10773 метара азбестно-цементних цеви, 6.470 метара армирано-бетонских цеви и 4310 метара ПВЦ цеви. Канализациона мрежа је дотрајала, са малим промерима цеви и лоше изведеним спојевима. Како не постоји систем за пречишћавање отпадних вода у Ивањици, градске отпадне воде се без претходног пречишћавања испуштају у водоток реке Моравице на четири места.

Генерални пројекат и претходна студија оправданости сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Ивањица, израђени 2007.године, предвиђају сепаратно пречишћавање воде услед разуђености насеља у општини. Поред ширења канализационе мреже, планирана је и изградња система за пречишћавање отпадних вода, за кога би био везан јединствен систем колекције за градско и приградско подручје. Преостала сеоска подручја би била покривена са 37 постројења.

Тренутно на градској мрежи фекалне канализације постоји 3.300 прикључака, од чега 2.940 чине прикључци становништва, 350 мале привреде, 5 индустријских и 5 јавних установа.

3.2.6 Постројења за пречишћавање отпадних вода

Проблем отпадних вода на подручју општине Ивањица веома је изражен. Наиме, на простору самога града, као и делимично на потезу кроз насеља дуж реке Моравице, постоји изграђена фекална канализациона мрежа, али се све сакупљене отпадне воде директно одводе до канализационих испуста у Моравицу као реципијент. У осталим насељеним местима општине ситуација је такође веома критична, с обзиром да не постоје ни системи за сакупљање и одвођење, а ни системи за третман употребљених вода, већ се диспозиција ових вода врши индивидуално у неадекватно изведене септичке јаме и копане бунаре или директно у оближње водотоке.

Број становника прикључених на постројење за пречишћавање отпадних вода (А)	Укупан број становника (Б)	Вредност индикатора А/Б x 100
0	35.858	0 %

3.2.7 Извори нејонизирајућег зрачења од посебног интереса

Нејонизујућа зрачења су електромагнетска зрачења која имају енергију фотона мању од 12,4 еВ.

Извори нејонизујућих зрачења су многобројни: бежични телефони, компјутери, конзоле за „РС“ игре, телевизори, пегле, микроталасне пећнице, продужни каблови, електрични шпорети, фрижидери, замрзивачи, УВ лампе за зрачење или за терапију, далеководи, кабловска и сателитска комуникација, трафостанице, нека саобраћајна средства (електрични возови, трамваји и тролејбуси), ТВ и радиорепетитори, радарски предајници, базне станице мобилне телефоније, мобилни телефони, високонапонски водови преко 110 кВ, многи уређаји у индустрији.

Систематско испитивање нејонизујућег зрачења није вршено за територију општине Ивањица, али су, за потребе израде Стратегије заштите животне средине, идентификовани главни извори нејонизујућег зрачења.

Према подацима Републичке агенције за електронске комуникације, на основу броја издатих дозвола, на територији општине Ивањица постоји 19 базних станица мобилне телефоније за јавну комуникацију и 4 које су отворене за искључиво званичну комуникацију.

Фиксних радио станица има укупно 18, а регистровано је и 25 мобилних радио станица.

Када су у питању трафостанице, на територији општине Ивањица, постоји једна трафостаница 110/35/10кV „Ивањица“, осам трафостаница ТС 35/10кV, од којих су шест у градском/приградском, а две у сеоском подручју и трафостанице ТС 10/0,4кV којих има укупно 246. Кроз територију општине Ивањица, према подацима Електродистрибуције д.о.о. Краљево, пролазе далеководи ДВ 35 кV у дужини од 55,5 км и ДВ 10 кV у дужини од 257,5 км.

3.3. Отпад

3.3.1 Укупна количина произведеног отпада по врстама отпада

Организовано евидентирање количина, врста и састава комуналног отпада на територији општине не постоји. Процењена просечна количина отпада у општини Ивањица је 0,8 kg/становнику/дан, у складу са Стратегијом управљања отпадом Републике Србије.

У Ивањици дневно настане око 23 тона отпада, а годишње око 10 350 тона.

Управљање отпадом у општини Ивањица сведено је на сакупљање, одвожење и депоновање комуналног отпада и ови послови поверени су ЈКП «Комунално».

Комунално предузеће износи смеће из око 4463 домаћинства из чега произилази да је садашњим режимом сакупљања обухваћено око 42% домаћинства у општини Ивањица.

Смеће се износи путем канти и контејнера. Изношење смећа се врши у деловима МЗ Ивањица, МЗ Буковица и центара МЗ Међуречје и МЗ Прилике.

У последњих пар година, дошло је до проширења услуге сакупљања отпада и на центре МЗ Кушићи, Девићи и Катићи а у текућој, 2011. години, услуга сакупљања отпада је обухватила и насеље Доње Радаљево.

Процењене количине сакупљеног отпада у општини Ивањица:

- из домаћинства на годишњем нивоу износи јеоко 5000м³ у сабијеном стању или око 2000т,
- из контејнера су око 3825м³ или у сабијеном стању 1500т.

3.3.2 Депоније отпада – сметлишта

Одлагање комуналног отпада са подручја општине Ивањица врши се на депонији која није санитарна депонија. За одлагање отпада сакупљеног од стране ЈКП „Комунално“ користи се локација Грбавчевица. Депонија на којој се тренутно одлаже одпад који се прикупи на територији општине Ивањица налази се на 4,5 км од града, у насељу Бедина Варош. Постојећа депонија је просторно исцрпљена и не постоји довољно позајмишта земље за дневно затрпавање одложеног отпада. Израда пројекта санације и рекултивације депоније Грбавчевица је у току.

Година	Број ЈКП депонија	Укупан капацитет	Преостали	Укупна површина
--------	-------------------	------------------	-----------	-----------------

		JKП депонија	капацитет JKП депоније	JKП депонија
2008	1	82.500 т	3.300 т	10.000 м ²

Општине Ужице, Бајина Башта, Пожега, Ариље, Чајетина, Косјерић, Лучани и Ивањица су 2005. године, након детаљних и дуготрајних припрема и анализа закључили споразум о основању, изградњи и коришћењу Регионалне санитарне депоније «Дубоко», којим су регулисали међусобна права и обавезе везане за изградњу, финансирање и експлоатацију Регионалне санитарне депоније «Дубоко». Исте године, пројекту се прикључила и општина Чачак.

Регионалним планом предвиђено је да се у општини Ивањица изгради трансфер станица.

Очекује се да општина Ивањица отпочне одлагање отпада на депонији „Дубоко“ почетком 2012. године.

У пословном кругу фабрике "ИТИ" погон АКОН, удаљеном од града Ивањице око 3км налази се депонија њиховог индустријског отпада. Тај отпад је лагерован у кругу поменуте фабрике за производњу тепиха по налогу Републичке инспекције за заштиту животне средине 1995. године док се не испита карактер отпада и могућност одлагања истог на депонију. ИТИ је урадио одговарајуће анализе и отпад је под одређеним условима могао да се депонује на

депонији Грбавчевица, међутим због капацитета депоније, односно њене исцрпљености он је остао у кругу погона АКОН. Нови сет закона из 2009.године као задњу опцију предлаже одлагање отпада на депонију. У том смислу, општина Ивањица је утврдила ново испитивање отпада на депонији АКОН за потребе третмана ове врсте отпада. Утврђено да овај отпад може да се спаљује у цементарама које поседују одговарајућу дозволу, те је у складу са овим општина у сарадњи са „ИТИ“ у стечају покренула поступак третмана овог отпада.

Због не покривености целе општине Ивањица изношењем смећа, као и због неодговорности локалног становништва велике количине отпада се депонују поред река, путева, шума и на друга места која нису за то намењена. Због тога је неопходно да се хитно прошири круг изношење смећа, изврши едукација становништва и изврши санација постојећих дивљих депонија – сметлишта (постоји преко 150 девљих депонија).

Слика 1. Дивља депонија у приличком кисељаку

Слика 2. Одлагање отпада у реку Моравицу

3.3.3 Количина издвојено прикупљеног, поново искоришћеног и одложеног отпада

У општини Ивањица делимично је организовано сакупљања секундарних сировина пластике и стакла. Наиме ЈКП „Комунално је поставило 43 контејнера за папир и 43 контејнера за стакло, а које празни по потреби. Такође СТР „Миловановић“ у у Буковици врши откуп складиштење и дистрибуцију секундарних сировина и то аутомобилски отпад, отпад од гвожђа, отпад од алуминијума, отпад од бакра, отпад од пластике и отпад од папира.

Прецизне количине о издвојено прикупљеном отпаду не постоје.

3.4. Климатске промене

3.4.1 Моторна возила

Индикатор који показује број регистрованих моторних возила на територији општине Ивањица значајан је са аспекта животне средине због притиска на животну средину узрокованом развоју интензитета саобраћаја односно са аспекта мерења загађења узрокованог интензитетом саобраћаја и емисије угљен диоксида и буке.

На основу података Републичког завода за статистику укупан број регистрованих возила на територији општине Ивањица је у порасту.

Слика 3.4.1.1. Кретање броја регистрованих возила у општини Ивањица, Извор, РЗС

За последњих десет година, укупан број регистрованих возила се готово удвостручио. Уколико се погледа 2011.година, на сваког трећег становника општине, долази једно регистровано возило.

На градском подручју велики проблем је непостојање магистралне заобилазнице, па магистрални и регионални путеви пролазе кроз ужи центар града и онемогућавају нормално функционисање саобраћаја и уз превелики ниво буке и повећано загађење ваздуха од издувних гасова. У предходном периоду нису изграђене нове саобраћајнице и нова паркинг места.

Када је у питању коришћење горива, највећи број регистрованих возила користи гас као енергент.

Назив горива	Број возила
еуро дизел	2159
дизел	2192
бензин	2180
гас	4513
Укупно:	11044

3.4.2 Интензитет туризма

Са аспекта заштите животне средине, праћење интензитета туризма је важно због потенцијалног притиска на животну средину. Општина Ивањица је туристичко место са великим бројем посета и ноћења домаћих и страних туриста у току године.

Година	Укупно		Домаћи туристи		Страни туристи	
	број посета	број ноћења	број посета	број ноћења	број посета	број ноћења
2000.	13.770	90.317	13.543	89.943	227	374
2002.	20.510	106.683	20.248	106.174	262	509
2004.	20.102	105.043	19.856	104.565	246	478

2006.	16.242	87.397	15.817	86.641	425	756
2008.	19.638	97.184	18.396	93.661	1.242	3.523
2010	17.623	99.199	16.508	96.152	1.115	3.047

Иако туризам представља један од важних привредних сектора и има значајну улогу у економског развоју општине, неконтролисан развој туризма може представљати и велики ризик по животну средину. Са друге стране, развој туризма и није могућ уз нарушену животну средину. Отуда је веома важна примена концепта одрживог туризма који у најширем смислу представља привредну грану која врши минималан утицај на животну средину и локалну културу, истовремено помажући стицање зараде, нова радна места и заштиту локалних екосистема. Наиме, то је одговоран туризам који се пријатељски односи према природној и културној баштини.

Неки од најважнијих принципа развоја одрживог туризма укључују:

- Туризам се мора развијати уз помоћ локалне заједнице, која има задатак да спроводи мониторинг. (Важну улогу при управљању туризмом има јединствени информациони систем на националном и локалном нивоу. Географски информациона систем - ГИС - као технологија која спаја информатичке и географске компоненте, има посебно место у туризму усмереном на заштићена природна добра.)
- Туризам мора обезбедити квалитетна радна места локалном становништву и успоставити везу између локалних послова и туризма.
- Мора се успоставити кодекс понашања у туризму заснован на међународно признатим стандардима. Такође је потребно дефинисати препоруке за туристичке активности, процену утицаја на животну средину, мониторинг кумулативног утицаја и границе прихватљивих промена.
- Осмислити едукативне, стручне програме у циљу унапређења баштине и природних ресурса.

3.4.3 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (укупна потрошња примарне енергије по енергентима)

Сматра се да је емисија гасова са ефектом стаклене баште један од главних узрочника актуелних климатских промена. Стога је неопходно да се непрестано ради на смањењу емисије ГХГ.

Основни гасови са ефектом стаклене баште у земљиној атмосфери су: угљен-диоксид (CO₂), водена пара (H₂O), азот-диоксид (N₂O), метан (CH₄) и озон (O₃).

На жалост, на територији општине Ивањица не врше се мерења емисија за ове гасове.

Међутим, оквирне процене емисије угљен диоксида (CO₂), могу се вршити на основу процене потрошње енергената. Иако прецизни подаци не постоје, до потрошње енергената у зградарству у општини Ивањица, може се доћи на основу процена и статистичких података који се воде за неке од енергената.

Као енергенти у зградарству у општини Ивањица користе се: дрво, струја, лож уље, угаљ, а све је више домаћинства који се греју помоћу енергената из биомасе.

Домаћинства се углавном греју на дрва, а ређе користе и угаљ за загревање просторија у зимском периоду. Гасификација општине није извршена те се мрежни гас не користи као енергент ни у домаћинствима ни у индустрији, међутим одређен број домаћинстава купује гас индивидуално.

Када су јавне установе у питању, углавном се

Ако се за референтну годину узме 2010. година, оквирна потрошња енергената у општини Ивањица била је следећа:

Енергент	Потрошња у 2010. години
Дрво	41 505 м3
Угаљ	50 т
Струја	92 074 190 kWh
Лож уље	400 000 л
Биомаса	70 т
Гас	15 000 м3

На основу оквирне потрошње енергената из 2010. године, укупна емисија CO₂ у зградарству износи 75 524 т. Дакле према оквирном прорачуну, у 2010. години је по становнику општине Ивањица емитовано око 2,4 т CO₂ у зградарству.

3.4.4 Успешност спровођења законске регулативе

На територији општине Ивањица, спровођење законске регулативе у области животне средине врши се путем републичке и општинске инспекције.

На основу извештаја Сектора за контролу и надзор, Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, броје инспекцијских надзора, донетих решења и поднетих пријава Републичке инспекције се увећао 2010. године у односу на 2009. годину (табела 3.4.4.1.).
Табела 3.4.4.1. Извештај Сектора за контролу и надзор, Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, за територију општине Ивањица, 2009 – 2010.

Области надзора	Бр. Надзора	Бр. Решења	Прекршајне пријаве	Пријаве за привредни преступ	Кривичне пријаве	Година
заштиту животне средине од загађивања	12	8				2010
	11	6				2009
заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса	70		5	1		2010
	38			1	1	2009
заштиту вода од загађивања и рибарство	9	3	6			2010
	5		4			2009
сарадњу инспекције са међународним мрежама, локалном самоуправом и интегрисани приступ на граници	2					2010
						2009

за поступање са опасним и осталим отпадом	2					2010
						2009
УКУПНО	95	11	11	1	0	2010
	54	6	4	1	1	2009

На локалном нивоу, у оквиру Одељења за урбанизам, стамбене и комуналне делатности, организован је Одсек инспекције, у оквиру којег је систематизовано радно место инспектора заштите животне средине. Према извештају инспектора заштите животне средине општине Ивањица број прегледа и решења се такође благо увећао у 2010. години у односу на 2009. годину. Разлог за ово увећање је проширење надлежности локалне инспекције заштите животне средине новим сетом закона.

	Бр. Инспекцијских Надзора	Бр. Решења	Прекршајне пријаве
2009	102	31	1
2010	111	37	0

3.4.5 Инвестиције и текући издаци

Општина Ивањица улагања у заштиту животне средине врши преко буџета општине, буџетског Фонда за заштиту животне средине и путем донација. Буџетски Фонда за заштиту животне средине општине Ивањица основан је 26.12.2009. године у циљу обезбеђења финансијских средстава за подстицање заштите и унапређивање животне средине у општини Ивањица.

Година	Укупни приходи фонда за заштиту животне средине општине Ивањица у РСД
2010	4.900.000
2011 (до децембра)	8.900.000

Улагања буџетског Фонда за заштиту животне у претходне две године, била су усмерена на мониторинг квалитета ваздуха, субвенционирање набавке возила (камиона смећара) и учешће општине Ивањица у изградњи регионалне депоније „Дубоко“.

Поред средстава која су за ова улагања обезбеђена из буџетског фонда, била су неопходна и улагања из буџета општине Ивањица, будући да су ова улагања на годишњем нивоу превазилазила приходе буџетског фонда за заштиту животне средине, за више од 7 милиона динара.

Када су у питању донације у заштиту животне средине у претходних 5 година, реализовани су пројекти који су финансирани путем средстава различитих развојних националних фондова и међународних фондова.

Година	Укупна вредност донираних средстава у ЕУР	Број пројеката	% Учешће националних фондова	% Учешће међународних фондова
2011	30 100	1	0	100%
2010	49508	3	100%	0
2009	859 717	6	65%	35%
2008	307 632	7	100%	0
2007	40 000	1	0	100%

Укупно је реализовано 18 пројеката из области заштите животне средине, укупне вредности близу 1.3 милиона евра. Од ових средстава највећи део обезбеђен је путем националних фондова и институција, око 70%, и то путем Националног инвестиционог плана, Министарства за државну управу и локалну самоуправу и Републичке дирекције за воде. Када су у питању међународни фондови средства су обезбеђена донацијама од стране Програма Уједињених нација за развој и фондовима Европске уније. Реализовани су пројекти из различитих области: водоснабдевање, управљање отпадним водама, управљање отпадом и уклањање отпада, заштита природе и енергетска ефикасност.

4. СТАЊЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

4.1. Природа, биодиверзитет, природни ресурси и отпад

4.1.1 SWOT анализа

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Евидентна разноврсност биљног и животињског света • Расположив катастар природних вредности • Релевантни подаци о угроженим биљним и животињским врстама • ПП Голија (просторни и мастер план) • Резерват биосфере, Хаџи – • Проданова пећина • Велика покривеност шумским површинама изузетног квалитета и вредности – 49 % од укупне површине • Адекватно поступање са „ мртвим дрветом“ у циљу очувања станишта • Примена планског приступа пошумљавању • Дефинисане шумске основе за државне шуме - опште и посебне • Примена правила мониторинга здравственог стања шума • Од укупне површине, 48 % је пољопривредно земљиште • Тенденција преласка на органску производњу и редукацију потрошње минералних ђубрива и пестицида • Организовано и редовно одношење отпада у урбаним срединама 	<ul style="list-style-type: none"> • Нису све угрожене врсте под заштитом • Присутни илегални токови сече и продаје шума • Недостатак мониторинга здравственог стања шума за специфична подручја у приватном и друштвеном власништву • Негативне тенденције промене намене земљишта – ливадског у шумско, пољопривредног у грађевинско, производног у непроизводно • Присутни ерозивни процеси и клизишта • Присуство загађених локалитета • Дивље депоније – велики притисак чврстог отпада на животну средину, речне обале... • Бомбардовање.... • Неплански приступ коришћењу пестицида и ђубрива • Недостатак релевантних база података • Недовољна примена органске производње • Неорганизовано одношење отпада у руралним подручјима – лоша инфраструктура, неповољна конфигурација терена, велика површина руралних области, недовољан возни парк и опрема (контејнери) • Недостатак примене одвајања сакупљања, транспорта и рециклаже отпада

<ul style="list-style-type: none"> • Располагивши подаци о сакупљању отпада у урбаним срединама • Иницирано оснивање МСП-а која се баве сакупљањем отпада • Изградња Регионалне депоније „Дубоко“- међуопштински ниво • Организовано сакупљање и транспорт медицинског отпада - инфективни и оштри предмети • Израда пројектне документације за депонију грађевинског материјала - предвиђена локација • Сертификат SCOBs програма за планирање и реаговање у кризним ситуацијама и јачање економске сигурности, као и сертификат у области шумарства • Основан Општински фонд за заштиту животне средине 	<p>планског приступа санацији дивљих депонија</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недовољна средства у Општинском фонду за заштиту животне средине • Недовољно развијен НВО сектор који се бави заштитом животне средине • Недовољно изграђена свест свих учесника заштите животне средине
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Политичка воља за спровођење законских реформи у политици заштите животне средине • Унапређена законска регулатива и развојна национална документа у области заштите животне средине – развијени национални системи за управљање одређеним сегментима заштите животне средине • Усклађеност законске регулативе са стандардима ЕУ • Постоје национални фондови и могућност аплицирања општине • Приметна тенденција ефикасније сарадње на институционалном нивоу • Фондови ЕУ и других међународних донатора • Иницијални облици развоја МСП-а који се баве сектором заштите животне средине • Примена обновљивих извора енергије • Иницирани облици међуопштинске и регионалне сарадње - PPA 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно поштовање законске регулативе • Неусклађеност развојних докумената у примени на локални ниво • Надлежност – стручна служба ? • Декларативна усклађеност прописа са ЕУ стандардима – недовољни ресурси за примену прописа • Спор процес укључивања ЕУ • Недовољна примена знања и искустава у области приватног и јавног партнерства • Недовољно опредељена средства на републичком нивоу • Недовољна доступност информација у области заштите животне средине • Недовољна искоришћеност обновљивих извора енергије и расположивих ресурса • Економска криза и процеси транзиције и приватизације

4.2. Животна средина, здравље, квалитет живота и климатске промене

4.2.1 SWOT анализа

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<p>Ваздух</p> <ul style="list-style-type: none"> • Систематска контрола квалитета ваздуха (SO₂, чађ и таложне материје) • Највећи део индустрије није високо ризичан • Позитиван утицај шума на квалитет ваздуха 	<p>Ваздух</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не мере се сви параметри (NO₂, O₃ и PM10) • Застарела технологија производње иверастих плоча (нееколошки лепак) • Немерење јонизујућег зрачења • Велики број индивидуалних ложишта

<ul style="list-style-type: none"> • Кушићи – локације са доказаним лековитим дејством <p>Вода</p> <ul style="list-style-type: none"> • Велики хидропотенцијал • Систематска контрола (дневна и седмична) • Дobar квалитет воде за пиће на параметре који се мере • Велики број квалитетних извора воде за пиће који су проверени • Висок проценат прикључености на мрежу у граду • Извори минералних вода (8 извора) <p>Отпадне воде</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постоји градска канализациона мрежа (70%) • Генерални пројекат за изградњу колектора и постројења за пречишћавање отпадних вода <p>Климатске промене</p> <ul style="list-style-type: none"> • Велики проценат земљишта под шумом • Највећи број локација за мини хидроелектране • Израђен пројекат примарног вода-гасовода <p>Некатегоризовано</p> <ul style="list-style-type: none"> • Еколошко удружење • Постоји тренд повећања нивоа еколошке свести грађана • Постојање организација (ловци, извиђачи.....) 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак бочних проветравања • Урбанистички хаос • Неконтролисана и нестручна употреба пестицида • Велики број неисправних моторних возила <p>Вода</p> <ul style="list-style-type: none"> • Непостојање система за пречишћавање отпадних вода • Дотрајала секундарна водоводна мрежа • Неконтролисање свих параметара квалитета пијаће воде (тешки метали,.....) • Прекомерна употреба пестицида • Неизграђена мрежа колектора у свим насељима <p>Отпадне воде</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатак постројења за пречишћавање отпадних вода <p>Климатске промене</p> <ul style="list-style-type: none"> • Велики проценат чврстих енергената • Енергетски неефикасни објекти <p>Некатегоризовано</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недовољна еколошка свест • Неадекватна квалификациона структура запослених у Општинској управи
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Фонд заштите животне средине • Европски фондови • Законодавни и стратешки оквир • Постоји иницијатива приватног сектора (екоиндустрија) • Међуопштинска иницијатива • Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа 	<ul style="list-style-type: none"> • Неспровођење закона • Непостојећа сарадња са вишим институцијама • Неразграничене надлежности локалних и републичких институција • Смањен Реоублички трансфери општини

5. СТРАТЕШКИ ОКВИР

Приоритети

<p style="text-align: center;">Визија</p> <p style="text-align: center;">Општина Ивањица</p> <p style="text-align: center;">Уређена средина, оаза чисте природе, задовољних и одговорних грађана</p>
<p style="text-align: center;">Приоритети</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Унапређење система управљања отпадом;
2. Унапређење квалитета ваздуха;
3. Адекватно управљање водама;
4. Подизање нивоа свести и капацитета заједнице;
5. Одржива експлоатација природних ресурса.

ПРИОРИТЕТ 1. Унапређење система управљања отпадом

Постојећи проблеми

- 1) Недовољна територијална покривеност општине организованим одношењем отпада;
- 2) Не постоји одвојено сакупљање и рециклажа отпада;
- 3) Неадекватно одлагање отпада.

Стратешки циљеви

1. Целокупна територија општине обухваћена организованим сакупљањем отпада;
2. Организовано примарна селекција отпада;
3. Одлагање отпада у складу са законским оквиром

ПРИОРИТЕТ 2. Унапређење квалитета ваздуха;

Постојећи проблеми

- 1) Загађење ваздуха у центру града;
- 2) Енергетски неефикасни објекти;

Стратешки циљеви

- 1) Унапређен квалитет ваздуха у центру града;
- 2) Побољшана енергетска ефикасност објеката.

ПРИОРИТЕТ 3. Адекватно управљање водама

Постојећи проблеми

1. Не постоји третман отпадних вода;
2. У потпуности неизграђена и лоша водоводна мрежа;
3. У потпуности неизграђена канализациона мрежа.

Стратешки циљеви

- 1) Успостављен систем третмана отпадних вода;
- 2) Комплетно (адекватно) изграђена и унапређена водоводна мрежа;
- 3) Комплетно (адекватно) изграђена канализациона мрежа.

ПРИОРИТЕТ 4. Подизање нивоа свести и капацитета заједнице;

Постојећи проблеми

- 1) Неедуковано становништво;
- 2) Непоштовање и неспровођење прописа;
- 3) Недовољни капацитети јавног и цивилног сектора;
- 4) Неадекватно праћење стања животне средине.

Стратешки циљеви

- 1) Континуирана едукација становништва;
- 2) Успостављен систем надзора над спровођењем прописа;
- 3) Унапређени капацитети јавног и сектора;
- 4) Адекватно праћење стања животне средине.

ПРИОРИТЕТ 5. Одржива експлоатација природних ресурса.

Постојећи проблеми

- 1) Неконтролисана експлоатација дрвета;
- 2) Неадекватан третман земљишта;
- 3) Неразвијен еко-туризам.

Стратешки циљеви

- 1) Успостављена контрола над експлоатацијом дрвета;
- 2) Увођење адекватног третмана земљишта;
- 3) Подстицај развоја еко-туризма.

Општина Ивањица
СЕКТОРСКИ ПЛАН ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Визија

Општина Ивањица – уређена средина, оаза чисте природе,
задовољних и одговорних грађана

Приоритет 1. Унапређење система управљања отпадом	Приоритет 2. Унапређење квалитета ваздуха	Приоритет 3. Адекватно управљање водама	Приоритет 4. Подизање нивоа свести грађана и капацитета локалне заједнице.	Приоритет 5. Одржива експлоатација природних ресурса.
Стратешки циљ 1.1. Обухваћено сво становништво организованим прикупљањем отпада	Стратешки циљ 2.1. Унапређен квалитет ваздуха у центру града	Стратешки циљ 3.1. Успостављен систем третмана отпадних вода	Стратешки циљ 4.1. Континуирана едукација становништва	Стратешки циљ 5.1. Успостављен систем адекватне експлоатације земљишта
Стратешки циљ 1.2. Организована примарна селекција и рециклажа отпада	Стратешки циљ 2.2. Побољшана енергетска ефикасност објеката	Стратешки циљ 3.2. Комплетно изграђена и унапређена водоводна мрежа	Стратешки циљ 4.2. Успостављен систем надзора над спровођењем прописа	Стратешки циљ 5.3. Подстицај развоја еко-туризма
Стратешки циљ 1.3. Одлагање отпада у складу са законским оквиром		Стратешки циљ 3.3. Комплетно изграђена и унапређена канализациона мрежа	Стратешки циљ 4.3. Унапређени капацитети јавног и цивилног сектора	

6. АКЦИОНИ ПЛАН

Општина Ивањица 	Стратегија заштите животне средине 2012-2022
	АКЦИОНИ ПЛАН

Визија Општина Ивањица – уређена средина, оаза чисте природе, задовољних и одговорних грађана					
Приоритет 1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ					
Стратешки циљ 1.1. Ефикасно и организовано сакупљање отпада					
1.1.1. Специфични циљ : Обухваћено сво становништво организованим сакупљањем отпада до 2022. године					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.1.1.	Пројекат проширење услуга комуналног предузећа на територију читаве општине	ЈКП „Комунално“ Месне заједнице	2012-2016	15 000 + 5 000 + 100 000 = 120 000 евра Буџет општине 18% Фонд за заштиту животне средине 82%	набављено 20 5м3 и 20 1.1м3 контејнера возила – 1 камион смећар
1.1.1.2.	Унапређење ресурса ЈКП комунално – унапређење људских ресурса	ЈКП Комунално Општина Ивањица	2012-2016	40 000 евра Буџет општине 80% Донације 20%	X нових радних места X људи едуковано

1.1.2. Специфични циљ : До 2022.год. минимално 40% од укупно прикупљеног отпада представља секундарне сировине					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.2.1.	Пројекат постављања зелених острва	Општина Ивањица Јавно комунално предузеће	2012- 2014	26 000 евра Буџетски фонд за зжс 20% Донације 80%	Постављени контејнери за одвојено сакупљање отпада на 26 места у општини
1.1.2.2	Пројекат индивидуалне примарне селекције.	Општина Ивањица Јавно комунално предузеће	2013 -2015	50 000 евра Донације 50% Фонд за зжс 50%	Набављене индивидуалне посуде (кесе) Флајери 1 возило
1.1.3. Специфични циљ: Успостављен систем сакупљања опасног отпада из домаћинства до 2013.год.					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.3.1.	Увођење система за сакупљање опасног отпада из домаћинства	ЈКП Комунално Месне заједнице	2014 - 2016	20 000 евра Буџетски фонд за зжс 25% Фонд за зжс 75%	Организовано периодично сакупљање
1.1.3.2.	Изградња рециклажног дворишта	Општина Ивањица Фонд за зжс РС	2013	300.000 евра Фонд за заштиту животне средине РС и општински буџетски фонд за зжс	Изграђено рециклажно двориште
Приоритет 1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ					
Стратешки циљ 1.2. Одлагање отпада у складу са законским оквиром					
1.2.1. Специфични циљ: Уклоњене све дивље депоније и рекултивисано земљиште до 2022.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

1.2.1.1.	Пројекат санације и рекултивације депоније Грбавчевица	Општина Ивањица ЈКП Министарство зжс	2013	950 000 евра Буџет општине 20% Фонд за зжс РС 80%	Санирана депонија према пројекту
1.2.1.2.	Уклањање и санација индустријске депоније Акон	ИТИ у стечају Општина Ивањица	2012	40.000 евра ИТИ у стечају Буџет општине	Санирана индустријска депонија Акон
1.2.1.3.	Организовање јавних радова за санацију и рекултивацију дивљих депонија и чишћење обала река	Општина Очистимо Србију	2012-2016	45 000 евра 9.000 евра годишње Општина Ивањица Министарство економије и регионалног развоја Очистимо Србију	Организовани јавни радови годишње за чишћење дивљих депонија и за чишћење река
1.2.2. Специфични циљ: Општина Ивањица до 2013.год. има организовано одлагање отпада на регионалној депонији „Дубоко“					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.2.2.1.	Изградња трансфер станице са постројењем за сепарацију	Општина Ивањица ЈКП Регионални центар „Дубоко“ Министарство зжс	2012-2013	250 000 евра Буџет општине донације	Изграђена трансфер станица и линија за сепарацију
1.2.2.2.	Пројекат унапређења система наплате	ЈКП	2012 - 2013	8 000 евра ЈКП	Промењен систем наплате са м2 на по члану домаћинства Анализа наплате по количини сакупљеног отпада, Спроведен програма повећана наплате и увођење стимулативних мера
Приоритет 2. УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА					
Стратешки циљ 2.1. Унапређен квалитет ваздуха у центру града					

2.1.1. Специфични циљ : До 2015.год. Смањена број возила и у центру града за 30% и побољшан квалитет ваздуха					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.1.1.	Израда Студије за регулисање саобраћаја у градском подручју	Општина Ивањица	2012	30 000 евра донације	Израђена студија регулисања саобраћаја
2.1.1.2.	Организовање паркинг сервиса	Општина Ивањица	2013		Уређење зона паркирања Обележавање паркинг места Набавка паук возила Оснивање пакринг сервиса
2.1.1.3.	Унапређење квалитета ваздуха у насељу Бедина Варош садњом дрвореда	Општина Ивањица	2012	20 000 евра Буџетски фонд за зжс	Посађена стабла у дужини до 2 км
2.1.2. Специфични циљ : Дефинисано решење проблема грејања у Ивањици до 2014.год.					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.2.1.	Израда Студије коришћења алтернативних извора енергије	Општина Ивањица	2014	30 000 евра Буџетски фонд за зжс донације	Израђена студија
2.1.2.2.	Испитивање могућности даљинског грејања	Општина Ивањица	2013	30 000 евра Буџет општине	Израђена анлаиза и студија
Приоритет 2. УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА					
Стратешки циљ 2.2. Побољшана енергетска ефикасност објеката					
2.2.1. Специфични циљ : До 2020.године повећана енергетска ефикасност објеката за 20%					

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.1.1.	Успостављање система међуопштинског енергетског менаџмента у општинама Ивањица, Ариље и Лучани;	Општина Ивањица Општина Ариље Општина Лучани	2012-2016	9 000 Буџет општине Ивањица 30% Буџет општине Ариње Буџет општине Лучани	Једно радно место међуопштинског енергетског менаџера
2.2.1.5.	Дефинисање и спровођење подстицајних мера енергетске ефикасности за домаћинства	Општина Ивањица	2013 - 2016	50 000 10 000 евра годишње Буџетски фонд	Додељено 10 000 евра годишње на основу индивидуалних пројеката за унапређење ен.еф.
2.2.2. Специфични циљ : Повећана енергетска ефикасност јавних објеката					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.2.1.	Унапређење енергетске ефикасности локалних јавних објеката - Топлотна изолација објеката (фасада) и Замена столарије на јавним објектима, уградња термостатских вентила;	Општина Ивањица Агенција за енергетску ефикасност	2012- 2016	20 000 евра годишње 100 000 евра Буџетски фонд Буџет општине Агенција за ен.ефикасност	Додељено 20 000 евра годишње за реализацију пројеката замене столарије и изолације фасада на јавним објектима
2.2.2.2.	Уведен систем мониторинга енергетске ефикасности јавних објеката	Општина Ивањица	2013	10 000 евра	Израђени енергетски биланси за јавне објекте Годишњи мониторинг
Приоритет 3. АДЕКВАТНО УПРАВЉАЊЕ ВОДАМА					
Стратешки циљ 3.1. Успостављен систем сакупљања и третмана отпадних вода					
3.1.1. Специфични циљ : Повећан проценат прикључака грађана на канализациону мрежу до 2020 год. до 60%					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

3.1.1.1.	Изградња фекалних колектора	ЈП Дирекција ЈКП	2012-2013	200 000 евра Буџет општине Остали извори	Изграђени фекални колектори: Савића поток, Сењак изнад Леденице, Јесениште, Јаворац 1. фаза, Луг
3.1.1.2.	Изградња главног фекалног колектора	Општина Ивањица Републичка дирекција за воде	2013-2014	150 000 Дирекција за воде општина	Изграђен фекални колектор у дужини 12км
3.1.2. Специфични циљ : Успостављено сакупљање отпадних вода по важећем законском оквиру у 4 села у општини Ивањица					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.2.1.	Израда пројектно техничке документације за канализациону мрежу у селима	Општина Ивањица Дирекција за изградњу Месне заједнице	2013-2016	240 000 евра Буџет општине Дирекција за воде	Израђена п-т документација за насељена места Девићи, Међуречје, Катићи и Кушићи
3.2.2.2.	Реконструкција канализационе мреже у Кушићима	Општина Ивањица	2012	100 000 евра НИП Буџет општине Буџет МЗ	Изграђено 1км мреже прикључено 35 домаћинстава
3.1.3. Специфични циљ : Изграђено постројење за пречишћавање отпадних вода до 2020 године					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.3.1.	Израда пројектно техничке документације и припремни радови за изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода у Доњем Радаљеву	ЈКП Комунално	2012-2014	100 000 евра Општина Дирекција за воде	Извршени приремни радови и израђена пројектно техничка документација
3.1.3.2.	Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода по предходно припремљеној пројектној документацији	ЈКП Комунално	2014-2016	4 000 0000 евра	Започети радови на изградњи постојења према п-т документацији
Приоритет 3. АДЕКВАТНО УПРАВЉАЊЕ ВОДАМА					

Стратешки циљ 3.2. Комплетно изграђена и унапређена водоводна и канализациона мрежа					
3.2.1. Специфични циљ : 20 % становништва прикључен је до 2020.год на водоводну мрежу					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.1.1.	Изградња главног магистралног цевовода на потезу Акон - Грабовица	Општина Ивањица Републичка дирекција за воде Јавно комунално предузеће	2012 -2013	450.000 евра	Изграђен цевовод у дужини 3296 метара повећан број становника прикључених на мрежу 17%
3.2.1.2.	Реконструкција постројења за пречишћавање воде за пиће „Лучка река“ 1 и 2, 3 фаза	Јавно комунално предузеће	2012 -2013	140 000 евра	Завршена 1, 2 и 3 фаза реконструкције
3.2.2. Специфични циљ : Смањени губици у водоводној мрежи за 10%					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.2.1.	Изградња крака главног магистралног цевовода на потезу Лучка река - Јавор	Општина Ивањица Републичка дирекција за воде Јавно комунално предузеће	2012 -2013	600 000 евра	Замена 4,25 км примарне градске водоводне мреже
3.2.2.2.	Пројекат реконструкција градске водоводне мреже и замена азбестног цевовода	Јавно комунално предузеће	2014 - 2016	4.000.000 евра	Замена азбестног цевовода и реконструкција водоводне мреже
Приоритет 4. ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВЕСТИ ГРАЂАНА И КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ					
Стратешки циљ 4.1. Континуирана едукација становништва					

4.1.1. Специфични циљ : Редовна континуирана едукација становништва у области заштите животне средине					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.1.1.1.	Организација недеље заштите животне средине	Општина Ивањица ЈКП Локални медији школе	2012-2016	15000 евра Буџет општине	Санирани депоније, уређени простори, одржане радионице, анкете и конкурси
4.1.1.2.	Формирање еко- центра за еколошку едукацију становништва и волонтерске мреже за заштиту животне средине	Општина Ивањица Одред Извиђача, Планинарско друштво, Канцеларија за младе	2014	20 000 евра Буџетски фонд за жсдонације	Опремљен простор еко центра, спроведена кампања за волонтере и регрутовани волонтери
4.1.2. Специфични циљ : Увођење редовних едукација за децу предшколског и школског узраста					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.1.2.1.	Пројекат едукације ученика основних и средњих школа	Општина Ивањица Школе Канцеларија за младе	2012-2016	22 500 Буџет општине	Број предавања, радионица, трибина
4.1.2.2.	Подршка школским еколошким секцијама	Општина Ивањица Школе	2013-2016	15 000 евра Буџетски фонд за жс	Број основних еколошких секција Набављен материјал за рад
Приоритет 4. ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВЕСТИ ГРАЂАНА И КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ					
Стратешки циљ 4.2. Унапређени капацитети локалне самоуправе за планирање и анализу заштите животне средине					
4.2.1. Специфични циљ : Ојачани капацитети службе за заштиту животне средине					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

4.2.1.1.	Кадровско и организационо јачање капацитета службе за заштиту животне средине	Општина Ивањица	2012	8.000 евра Буџет општине Ивањица	Једно радно место – надлежни орган за зжс
4.2.1.3.	Израда базе података за заштиту животне средине	Општина Ивањица Јавна предузећа и установе на локалном нивоу	2013	10.000 евра Буџет општине	Софтвер за прикупљање и анализу података зжс
4.2.2. Специфични циљ : Успостављен систем праћења индикатора					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.2.2.1.	Дефинисање подручја мониторинга и избор индикатора	Општина Ивањица Завод за јавно здравље Чачак	2012-2016	1000000 годишње 5000000 Буџетски фонд	Одабрани релевантни индикатори за мерење квалитета животне средине Извршена мерења на годишњем нивоу
4.2.2.2.	Умрежавање и обуке за јавне институције за коришћење и ажурирање базе података за зжс	Општина Ивањица Све јавне институције и предузећа	2013	2.000 евра Буџетски фонд за зжс	Умрежене и обучене јавне институције и предузећа за коришћење софтвера за зжс
Приоритет 4. ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВЕСТИ ГРАЂАНА И КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ					
Стратешки циљ 4.3. Унапређена сарадња јавног, цивилног и приватног сектора					
4.3.1. Специфични циљ : Подршка привреди у увођењу еколошких стандарда					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.3.1.1.	Јачање способносу локалне привреде за увођење еколошких стандарда	Општина Ивањица	2013-2016	3.000.000 год 12.000.000 Буџетски Фонд за зжс 25%	Додељена средства за суфинансирање увођења еколошких стандарда

				Донације 75%	
4.3.1.2.	Информисање предузећа о обавезама и могућностима у области зжс	Општина Ивањица	2013	2.000 евра Буџет општине	Отварање линка на сајту и постављање релевантних информација
4.3.2. Специфични циљ : Унапређење активности НВО сектора					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.3.2.3.	Спровођење тренинга за чланове невладиних организација организација које се баве зжс	Општина Ивањица	2013	1500 евра Буџет општине	2 модула тренинга одржана
4.3.2.4.	Подршка НВО сектору одвајањем средстава за суфинансирање пројеката из буџета;	Општина Ивањица	2014	4.000 евра Буџет општине	Суфинансирање пројеката НВО сектора
Приоритет 5. ОДРЖИВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА					
Стратешки циљ 5.1. Успостављен систем адекватне експлоатације земљишта					
5.1.1. Специфични циљ : Континуирана едукација пољопривредних произвођача о примени пестицида и ђубрива					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.2.1.1.	Едукација пољопривредних произвођача о ризицима контаминације хране пестицидима	Општина Ивањица Одсек за пољопривреду Регионална Агенција	2012-2016	7 500 евра донације	Укупно одржано 5 едукативних радионица (1 годишње)
5.2.1.2.	Подстицајне мере за увођење органске производње	Општина Ивањица Одсек за пољопривреду Регионална Агенција	2015	20 000 евра Општина Ивањица донације	Додељена средства за укупно 10 пројеката увођења органске производње
5.1.2. Специфични циљ : Противерозивне мере појачане за 50%					

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.1.2.1.	Евидентирање угрожених површина	Општина Ивањица ЈП Дирекција	2013	20 000 евра Буџет општине	Евидентирани деградиране и угрожене површине
5.1.2.1.	Израда и имплементација Програма санације клизишта према оперативном плану	Општина Ивањица ЈП Дирекција	2014 - 2016	300 000 евра Буџет општине донације	Изађен план и саниран терен
Приоритет 5. ОДРЖИВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА					
Стратешки циљ 5.3. Подстицај развоја еко-туризма					
<i>5.3.1. Специфични циљ : Смањен притисак туриста на животну средину</i>					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.3.1.1.	Пројекат подизања свести о адекватном понашању у природи	Планинарско друштво ПП Голија ТО Ивањица	2013	10000 евра Буџетски фонд за зжс	Постављене информативне табле на туристичким локалитетима и атракцијама
5.3.1.2.	Постављање канти и посуда за одлагање отпада на туристички атрактивним зонама	Општина Ивањица ПП Голија ТО Ивањица	2012	1500 евра Буџетски фонд за зжс	Постављено 50 комада посуда
<i>5.3.2. Специфични циљ : Заштћене природних вредности</i>					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.3.2.1.	Едукација о третману заштићених природних врста	Општина Ивањица	2013-2015	5 000 евра Буџет општине	Едуковано становништво и пољопривредници

5.3.2.2.	Пројекат уређења споменика природе Хаџи Проданова пећина	Општина Ивањица ТО Ивањица	2014	70.000 евра 30% буџет општине 70% донаторска средства	Уређено осветљење у пећини, извршени радови на уређењу прилаза и уведене мере заштите животне средине
----------	---	-------------------------------	------	--	--

7. ОКВИР ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈУ

Оно што разликује успешну од неуспешне или мање успешне имплементације стратешких докумената јесу јасно утврђени и у пракси делотворни механизми имплементације.

Под механизмима за праћење спровођења Стратегија локалног развоја подразумевају се пре свега људски ресурси који ће део свог рада одредити за праћење спровођења стратегије као и успостављање тела и процедура које ће осигурати успешно праћење.

Надгледање спровођења стратегије заштите животне средине представља процес који пружа могућност провере да ли су активности које су предузете у процесу спровођења у задатим роковима као и благовремено реаговање на могућа одлагања реализације предвиђених активности услед насталих потешкоћа, проблема, недостатка ресурса и слично. Мониторинг или надгледање је континуирано праћење резултата и напретка у спровођењу стратегије. Овај процес подразумева поређење информација прикупљених током имплементације са унапред дефинисаним индикаторима.

Успешно спровођење стратегија заштите животне средине поред процеса надгледања подразумева и процес вредновања који је важан у мерењу значаја, утицаја и ефеката предузетих активности. Евалуација или вредновање користи информације добијене кроз процес праћења (мониторинг) како би се утврдио: значај (да ли је активност довољно релевантна за постизање циља), учинак (да ли се добијају очекивани резултати) и утицај (да ли је дошло до побољшања и у којој мери).

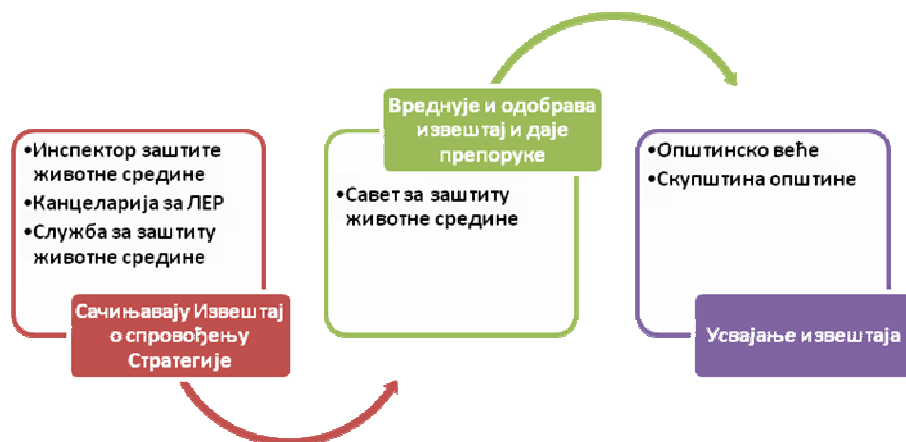
Током процеса израде Стратегије заштите животне средине дефинисане су две врсте индикатора:

1. Индикатори резултата – који су дефинисани за сваки пројекат, односно програм предвиђен акционим планом. На основу ових индикатора може се вршити провера и праћење да ли су предвиђени пројекти реализовани и да ли су дали очекиван резултат или производ.
2. Индикатори утицаја – односно индикатори стања животне средине којима се дугорочно посматрано прати утицај стратегије на сектор животне средине. Укупно је дефинисано двадесет таквих индикатора чији су почетни резултати презентовани у анализи стања сектора животне средине.

Као прва карика у ланцу механизма мониторинга спровођења Стратегије заштите животне средине општине Ивањица идентификовани су Служба за заштиту животне средине, односно до њеног оснивања, инспектор заштите животне средине општине Ивањица у сарадњи са Канцеларијом за ЛЕР.

Инспектор за заштиту животне средине у сарадњи са Канцеларијом за локални економски развој општине Ивањица на основу прибављених извештаја о спровођењу Стратегије од стране свих одговорних институција за спровођење конкретних пројеката, израђује годишњи извештај о спровођењу Стратегије заштите животне средине. Извештај, поред степена годишње реализације пројеката предвиђених акционим планом, садржи и нове годишње вредности индикатора.

У циљу праћења и вредновања спровођења Стратегије, Одлуком Скупштине општине оснива се **Савет за заштиту животне средине**, који чине чланови радне групе који су учествовали у процесу израде Стратегије.

Извештај који израђују Инспектор за заштиту животне средине у сарадњи са Канцеларијом за локални економски развој разматра Савет за заштиту животне средине и вреднује успешност његовог спровођења. Савет такође даје препоруке у циљу унапређења даљег процеса спровођења Стратегије. Према потреби, Савет може захтевати и спровођење ревизије Стратегије, и то у случајевима када предвиђене акције не дају очекиване резултате или су наступили нови фактори који у знатној мери мењају околности процеса спровођења Стратегије, те са на њих мора реаговати нови средствима, акцијама и пројектима.

Након одобрења од стране Савета, Извештај се упућује Општинском већу и Скупштини општине на разматрање и усвајање.

Од велике је важности обезбедити доступност Стратегије заштите животне средине општине Ивањица, односно информисаност и обавештеност заједнице о степену њене реализације, јер заинтересоване стране треба да буду упознате како са напретком, тако и са активностима које могу предузети како би помогли у остварењу циљева и приоритета дефинисаних овом Стратегијом. Из тог разлога, неопходно је редовно обавештавати јавност о спровођењу Стратегије.

8. ПРИЛОЗИ

8.1. Листа учесника у процесу израде Стратегије

8.2. Листа општинских планова и релевантних докумената

8.3. Листа индикатора

8.4. Коментари појединачних заинтересованих страна